

20200608

PM – Hur ska Sverige attrahera fler företagare?

Innehåll

1. Hur ska Sverige attrahera fler företagare?	1
2. Uppehållstillstånd för företagare	2
2.1. Krav för uppehållstillstånd	2
2.2. Migrationsverkets praxis	2
3. Internationell jämförelse	3
3.1. Regelverk kring uppehållstillstånd för näringsverksamhet.....	3
3.2. Vad säger företagen?.....	4
4. Smalare målgrupp eller bredare möjligheter?	6
5. Bilaga	6

1. Hur ska Sverige attrahera fler företagare?

Migrationsverket kan genom utlänningslagen (2005:716) utfärda uppehållstillstånd för personer som vill driva företag i Sverige, men det sker inte i någon större omfattning. I dagsläget är det endast ett hundratal som söker detta varje år, enligt en tidigare ansvarig tjänsteman på Migrationsverket. I direktiven till den pågående utredningen om arbetskraftsinvandring ingår att se över regelverket i syfte att underlätta för potentiella företagare att söka. I denna PM redogörs för hur regelverket fungerar i dag, hur regelverken ser ut i konkurrerande länder samt hur de svenska reglerna fungerar ur företagarnas perspektiv. Dessutom förs ett resonemang kring direktiven till utredningen om ett nytt regelverk.

Analysen visar att:

1. Sverige varken har utarbetat särskilda visum för startups eller på ett tydligt sätt gjort någon specifik insats för att locka företagare. Det skiljer Sverige från andra länder och antyder att frågan inte varit prioriterad.
2. Sverige kräver i ansökan en redovisning av färdig affärsplan inklusive en realistisk budget samt redovisning av etablerade nätverk och/eller etablerade kundkontakter i landet. I den mån andra länder kräver nätverk av något slag, så går dessa ofta att hitta innan inresa vilket underlättar.
3. Det tar 16–18 månader att få besked om uppehållstillstånd som företagare i Sverige, att jämföra med 1–3 månader i de jämförda länderna. Det är en mycket försvårande omständighet, för den som redan har skaffat kapital samt utarbetat en affärsplan.
4. Direktiven i den pågående utredningen visar att det finns en avsikt att förenkla regelverket i syfte att attrahera fler företag, men att det endast ska gälla en mycket

smal målgrupp. Direktiven nämner exempelvis examen inom ett visst område eller från ett visst universitet, som kriterium.

Sammantaget finns ett antal konkreta faktorer som försvårar för den som vill flytta till Sverige för att driva företag, inte minst i jämförelse med andra länder.

2. Uppehållstillstånd för företagare

I januariöverenskommelsen mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna står att ett särskilt visum för högkvalificerade som vill söka jobb eller starta företag i Sverige ska införas.¹ Regeringen tillsatte därmed utredningen "Åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare" (Dir 2020:8) i februari 2020.²

För den som vill flytta till Sverige för att starta upp och bedriva företag finns sedan tidigare möjligheter att göra detta, i enlighet med utlänningslagen, men ett av flera syften med den pågående utredningen är att "*Ta ställning till om reglerna om uppehållstillstånd för att bedriva näringsverksamhet är ändamålsenliga och vid behov lämna förslag på förändringar*".

2.1. Krav för uppehållstillstånd

De krav som i dag ställs på utlänningar för att få tillstånd att tillfälligt (under två år) driva företag i Sverige regleras i 5 kap. 10 § UtlL och styrs därutöver av Migrationsverkets praxis.³

Kraven på den sökande är i korthet:

- Förmåga att bedriva den aktuella verksamheten
- Branscherfarenhet
- Erfarenhet av att driva eget företag
- Relevanta språkkunskaper
- Tillräckliga medel för försörjning under två års tid (200 000 kr), samt
- En noggrann affärsplan, inklusive redovisning av kundkontakter och/eller nätverk.

Tillståndet måste sökas före inresan till Sverige. Efter två år görs en ny bedömning. Om kraven uppfylls då kan företagaren få permanent uppehållstillstånd, annars behöver företagaren lämna landet. Vid detta tillfälle bedömer Migrationsverket om:

- företaget går med vinst
- verksamheten är bestående
- verksamheten har fortlevnadsförmåga

2.2. Migrationsverkets praxis

I framtagandet av denna promemoria har samtal förts med en medarbetare vid Migrationsverket som fram till alldeles nyligen var ansvarig tjänsteman för handläggning av arbetstillståndsärenden för näringsidkare. Samtalen ger en bild av praxis i bedömning av

¹ <https://www.centerpartiet.se/download/18.7cb2d720169e39ebc8f28b2/1554992070288/Januariavtalet.pdf>

² <https://www.regeringen.se/4905dd/contentassets/57589eaf860241c7884d6bb1ca4f3656/atgarder-for-att-attrahera-internationell-kompetens-och-motverka-utnyttjande-av-arbetskraftsinvandrare-dir.-2020-8.pdf>

³ <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Arbeta-i-Sverige/Eget-foretag/Forlanga-tillstand.html>

uppehållstillstånd för näringsverksamhet. I korthet ser handläggningsarbetet ut enligt följande:

- Ärendena hanteras av ett litet team hos myndigheten, men det finns ingen handbok att följa utan ärendena utreds efter en oskriven praxis.
- Totalt inkommer ett hundratal ärenden av detta slag, varje år, varav en majoritet är icke högkvalificerade (restaurangbranschen och personliga tjänster är vanliga).⁴
- Det centrala för vilket beslut Migrationsverket fattar är om företaget bedöms överleva ekonomiskt och kunna försörja grundaren. Därför krävs en tydlig affärsplan.
- Kunskap i svenska/engelska är ett krav.

När en ny bedömning görs efter två år försöker myndigheten vara generös, och ofta får företagaren tillfälligt uppehållstillstånd i ännu ett år för att visa att företaget har förmåga att försörja grundaren.

3. Internationell jämförelse

Nedan görs en jämförelse mellan regelverken avseende uppehållstillstånd för företagande som finns i Estland, Nederländerna respektive. Dessa länder är av olika skäl intressanta att jämföra med. Tyskland är industritungt precis som Sverige, och är vårt andra viktigaste exportland. Ekonomins storlek gör dem attraktiva för såväl människor som kapital. Nederländerna är precis som Sverige en relativt liten ekonomi med högt beroende av sin omvärld, och har generösa regler för arbetskraftsinvandring. Estland, med en befolkning på endast 1,3 miljoner människor, har en mycket aktivt startup-scen och det uppfattas där som en överlevnadsfråga att landet är öppet gentemot omvärlden. Länderna ligger geografiskt nära Sverige, och i viss mån konkurrerar de med oss om kapital och människor som rör sig över gränser.

3.1. Regelverk kring uppehållstillstånd för näringsverksamhet

Alla länder i jämförelsen utfärdar visum eller uppehållstillstånd till företagare från tredjeländ, och mycket i regelverken är lika. En mer utförlig jämförelse återfinns i bilagan, men i nedanstående punkter sammanfattas ett antal huvuddrag:

- Alla jämförda länder utom Sverige har olika typer av visum för företagare. Ofta är kraven på startups lättare att uppfylla än kraven på andra företag.
- I Estland kan man ansöka om ett särskilt startup visa. En startup definieras i regelverket enligt följande: "a start-up is a business unit owned by a company registered in Estonia that is commencing operations and whose goal is to develop and launch an innovative and repeatable business model with great global growth potential and which contributes significantly to the development of the business environment in Estonia"⁵
- Nederländerna har också ett visum för startups, där det krävs att företaget ska vara innovativt.
- Tyskland utfärdar tillfälliga uppehållstillstånd för egenföretagare, som är olika beroende på företagets verksamhet. Därtill finns ett startup visa, med enklare ansökningsprocess.

⁴ 2013 var det dock 647 personer som ansökte, enligt en artikel i Sydsvenskan. <https://www.sydsvenskan.se/2014-10-27/egenforetagare-far-vanta-lange-pa-uppehallstillstand>

⁵ <https://startupestonia.ee/visa/faqs>

- En i praktiken mycket viktig skillnad mellan länderna är hur lång tid det tar att erhålla uppehållstillstånd. Jämförda länder anger att det tar 30–90 dagar, medan den som söker tillstånd att bedriva företag i Sverige får vänta 16–18 månader på tillståndet.
- I Sverige bedöms affärsplanen utifrån om den är realistisk och ger möjlighet att försörja företagaren. Varan eller tjänsten ska antingen produceras eller säljas i Sverige. I Estland krävs en plan för hur affärsidén ska kunna bli ett innovativt företag. I Nederländerna krävs kontakt med en stöttande aktör, en plan för hur idén blir ett företag samt att företaget är innovativt. I Tyskland krävs att affärsplanen kan övertyga om att företaget är innovativt, bidrar till jobbskapande samt har möjlighet att skalas upp.
- Sverige har skarpa krav vad gäller redovisning av erfarenhet av såväl yrket som företagande i sig, medan övriga länder menar att aspekten "tas med i bedömningen".
- Alla länder har försörjningskrav som syftar till att personen ska klara sitt uppehälle under en viss tid. Estland har krav på ett års uppehälle om 160 EUR per månad, motsvarande ca 20 000 kr för ett år. I Sverige krävs 200 000 kr för försörjning under de två första åren. För den person som kommer utifrån för att söka visum är därmed de finansiella kraven ca tio gånger högre i Sverige än i Estland. I Nederländerna ställs krav på ett års försörjning om 1 139,90 EUR per månad antingen genom egna medel eller genom en extern finansiär. I Tyskland krävs inkomster om ca 25 000 EUR per år, men för att underlätta finns fonder och långgivare som stöttar utländska entreprenörer.

Sammanfattningsvis har Sverige (ännu) inte utarbetat regler som syftar till att locka startups eller andra särskilda typer av företag utan har istället en generell modell. Sverige ställer krav på en färdig affärsplan innan inresa till Sverige, kombinerat med att den som ansöker behöver vänta i hela 1,5 år på beslut. Det är sannolikt försvårande för många entreprenörer, med risk att dessa istället söker sig till andra jämförbara länder.

Utöver skillnader i regelverk har såväl Estland som Nederländerna tydliga hemsidor med samlad och lättillgänglig information på engelska, syftande till att attrahera entreprenörer från andra länder. På den nederländska sidan kan man exempelvis direkt komma i kontakt med en facilitator som stöttar i uppstarten och på den estländska sidan kan man göra ett snabbtest för att se om man har möjlighet att få uppehållstillstånd. I Sverige finns sidan www.verksam.se, men den vänder sig främst till svenska företagare för att stötta dem. Den information som finns till utländska företagare länkar främst vidare till olika myndigheter.

3.2. Vad säger företagen?

Ett hundratal personer söker sig varje år till Sverige för att starta och driva företag. I jämförelse med övrig migration till Sverige är det en mycket liten grupp.

Enligt Anna Öberg, Investment Advisor på Invest Estonia, är det drygt 650 personer som söker sig till Estland varje år enbart för deras startup visa, och det till ett land med endast 1,3 miljoner invånare. Varför det inte är fler som attraheras av Sverige och hur antalet personer kan öka, är centrala frågor för svensk konkurrenskraft och ekonomi. Nedan följer en redogörelse för erfarenheter hos ett antal personer och aktörer, av det svenska respektive det estniska systemet.

Ett samtal med en anställd på en inkubator i Sverige antyder att Sverige inte alltid anses glasklara i ansökningsprocessen. Den uppfattning som hen har fått efter erfarenheter från

sitt arbete är att:

- Det är otydligt hur regelverk och krav ser ut. Ofta hänvisas till praxis (och som ovan redovisats i denna PM så finns ingen handbok, utan ärendena har avgjorts av ett litet team hos Migrationsverket, vilket kan göra det svårt att skapa tydlighet).
- Väntetiden är mycket lång i Sverige, vilket är avskräckande för den som ansöker. Dessutom får den som söker på plats i Sverige (studenter t ex) inte resa någonstans under väntetiden. Det är problematiskt eftersom resande kan vara essentiellt i företagsstart.
- Långa entreprenörer behöver stöd från en inkubator för att omvandla sin idé till ett företag eller till en tydlig affärsplan – ett krav för att få uppehållstillstånd. Men ansökan behöver göras innan ankomst till Sverige, och inkubatorerna (som staten finansierar) finns inom Sverige. Det blir en omöjlig ekvation.

En tidigare anställd med arbetstillstånd i Sverige, ger sin bild av hur det var att söka uppehållstillstånd som entreprenör. Hen beskriver det som ett problem att det svenska regelverket kräver både försörjning och en tydlig affärsplan, och lyfter möjligheten att den som har kapital att investera och att leva på bör kunna få uppehållstillstånd enbart baserat på affärsidé. Hen bor nu i Estland dit hen lockades genom lägre kapitalkrav och mindre omfattande krav på affärsplan, men också av att man i Estland "förstod företagande".

Nir Altman är vd på ett företag i Luleå, men är bara i Sverige på besök en gång i månaden. I övrigt jobbar han från Israel, där han bor. Han har ansökt om såväl arbetstillstånd som uppehållstillstånd för företagare men efter 1,5 års väntetid – då han inte fick befinna sig i Sverige utan tillfälliga specialtillstånd – fick han avslag. Migrationsverket ansåg inte att han hade tillräckligt kapital. I efter-hand är det tre faktorer som Nir upplevde som svåra under processen. Först och främst den långa väntetiden, det är ofta svårt att genomföra sin affärsidé när det har gått 1,5 år från ansökningstillfället.

Därtill att inte få befinna sig i Sverige under tiden, vilket gör att all väntetid går förlorad. Till sist att inte ha möjlighet att få tala med någon på Migrationsverket under tiden, för att få argumentera för sin sak, förklara sitt ärende eller lämna referenser. Hans samarbete med en svensk inkubator underlättade därför inte hans chanser att få uppehållstillstånd, trots att de i hög grad underlättade själva företagsstarten.

I Estland har man identifierat att entreprenörer och nystartade företag ger stora fördelar till landets ekonomi. För att locka innovativa företagare infördes därför för ett antal år sedan ett nytt visum, för startups. Dessa kan också sökas av anställda på startups, vilket är positivt eftersom rollerna i nystartade bolag inte alltid är helt åtskilda mellan vd-rollen och andra roller. Anna Öberg på Enterprise Estonia och Merilin Lukk på Startup Estonia, förklarar att det ställs krav på företagaren att på något sätt kunna visa företagets potential, exempelvis genom externa investeringar, nätverk eller annat. Därtill behöver företagaren kunna försörja sig under ett år – men eftersom levnadsstandarden är lägre än i Sverige så är också inkomstkraven mindre. Förra året krävdes ett kapital motsvarande 160 EUR per månad i ett år, eller totalt drygt 20 000 kr. I Sverige krävs försörjning i två år, motsvarande totalt 200 000 kr. Det är 10 gånger mer än vad som krävs i Estland.

Utöver försörjningskrav som är lättare än de svenska att uppfylla, gör Estland andra insatser för att stötta entreprenörer i landet. Genom sina s.k. International House har de kurser i språket och kulturen samt hjälper familjer med det som behövs i flytten till ett nytt land. Därtill

går processerna mycket snabbt, inte minst eftersom Estland har skalat bort och digitaliserat stora delar av sin byråkrati.

4. Smalare målgrupp eller bredare möjligheter?

I denna PM redogörs för centrala skillnader mellan regelverken för uppehållstillstånd för företagare i Sverige, Estland, Nederländerna och Tyskland. Sammantaget finns skarpa faktorer som försvårar för den som vill starta företag i Sverige, såsom mycket långa väntetider i ansökningsprocessen samt krav på utvecklad affärsplan inklusive redovisning av redan etablerade kundkontakter. Samtidigt får den som ansöker inte befinna sig i Sverige under ansökningsperioden.

Sådana krav riskerar att dämpa utrymmet för innovation, och kan bidra till att så få innovativa företag i Sverige drivs av personer med uppehållstillstånd.

Den pågående utredningen om arbetskraftsinvandring ska se över regelverken, exempelvis genom att överväga om företagaren kan ansöka på plats i Sverige. Samtidigt visar formuleringar i direktivet att det finns en intention att på ett väldigt direkt sätt välja ut de målgrupper som kan bli aktuella för företagande i Sverige: *"Tillståndet kan exempelvis knytas till en examen från ett visst universitet eller högskola eller med en viss inriktning eller till särskilt värdefull yrkeslivserfarenhet på ett högkvalificerat område. I sammanhanget kan någon form av poängsystem för särskilt efterfrågade kvalifikationer övervägas såsom utbildning och språkkunskaper."*⁶

Vill man locka innovativa företag är det centralt att inte från början sätta begränsningar i urval. Det är omöjligt att från statligt håll ange vilka företag som kommer att lyckas och än svårare att förutse exakt vilken examen eller vilket universitet som ger de rätta förutsättningarna. Många svenska mycket framgångsrika företagare är icke-akademiker – Spotifys grundare Daniel Ek, Isabella Löwengrip, Mojangs grundare Markus Persson är tre tydliga exempel i närtid, men samma sak gäller klassiska svenska framgångsrentreprenörer som Ingvar Kamprad och Erling Persson.⁷

Att knyta tillståndet till specifika yrkesområden, universitet eller utbildningsinriktningar riskerar istället innebära att möjligheten att starta företag i Sverige blir förbehållen ett mycket litet urval av personer. Tvärtom bör Sverige i utformandet av ett nytt regelverk hämta inspiration från andra länder för att genom ett mer tillåtande regelverk öppna fler möjligheter för utländska entreprenörer att utveckla sina affärsidéer i Sverige.

5. Bilaga

Tabell: Översikt av regler för uppehållstillstånd i fyra länder

⁶ s. 5–6 i <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2020/02/dir.-20208/>

⁷ <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Farre-kvinnor-an-man-driver-foretag/>

	<i>Sverige</i>	<i>Estland</i> ⁸	<i>Nederländerna</i> ^{9 10}	<i>Tyskland</i> ¹¹
Vilka uppehållstillstånd finns för företagare??	UT för egenföretagare	Business visa och startups visa	Ja, startups	Self-employment visa, ¹² startup visa ¹³ (Samt freelance visa för särskilda yrken och ett kortare business visa som gäller i sex månader.)
Hur länge gäller uppehållstillståndet (UT)?	Tillfälligt UT två år, därefter möjlighet till permanent UT.	<i>Startups:</i> 12+6 månader för att starta företaget Därefter kan man ansöka om tillfälligt UT.	Två år <i>Startups:</i> Ett år för att starta upp företaget. Därefter möjlighet att ansöka om tillfälligt UT.	Tre år, därefter möjlighet till permanent UT.
Hur lång tid tar det att få sitt uppehållstillstånd?	16–18 månader ¹⁴	30 dagar för visum för företagsstart. Två månader för tillfälligt UT.	90 dagar	90 dagar
Krävs egenförsörjning innan ankomst?	Ja, två års försörjning, motsvarande 200 000 kr Balanserad ekonomi efter provotidens slut. Kunna betala avgifter för tillstånd	Ja, minst 2* existensminimum varje månad Investerat minst 16,000 € i företaget <i>Startups:</i> Ja, minst 1* existensminimum (140 €/månad)	Ja, möjlighet till inkomst på minst 1,139.90 €/månad i ett år. <i>Startups:</i> Ja, möjlighet till inkomst på minst 1,139.90 €/månad i ett år <i>eller</i> överenskommelse om extern finansiering.	Eget kapital eller lån för att kunna finansiera verksamheten (minst 25 000 €/år). Det finns bl.a. fonder att söka medel ur, avsedda för utländska entreprenörer. Pensionsplan, för företagare över 45 år.
Krävs erfarenhet av företagande?	Ja	Nej	Erfarenhet tas med i bedömningen	Erfarenhet tas med i bedömningen
Krävs erfarenhet av yrket/området?	Ja	Nej	Erfarenhet tas med i bedömningen	Erfarenhet tas med i bedömningen
Krävs redovisning av nyttan för mottagarlandet?	Varor/tjänster ska kunna produceras och/eller säljas i Sverige	<i>Startups:</i> Potential att växa globalt Innovativ och reproducerbar Substantiellt bidrag till Estlands affärsmiljö	Produkter/service måste vara innovativa Tjäna inhemsk ekonomi	Intresse/behov måste finnas Förväntat positiv effekt på ekonomi/arbetsliv Bidrag till innovation och research
Krävs redovisning av nätverk?	Redovisning krävs av redan skapade kundkontakter och/eller nätverk i Sverige	-	<i>Startups:</i> Ja, samarbete med erfaren facilitator	- <i>Frilans:</i> Ja, två åtagandebrev Rekommendationsbrev från tidigare arbetsgivare
Hur ser kraven ut i övrigt?	Affärsplan krävs, inklusive ett trovärdigt budgetunderlag. Relevant	Detaljerad affärsplan krävs <i>Startups:</i>	Ansökan bedöms genom ett poängsystem, där bl.a. affärsplan ingår.	Tysklands handelskammare och/eller Federal State bedömer

⁸ <https://startupestonia.ee/>

⁹ <https://business.gov.nl/coming-to-the-netherlands/permits-and-visa/startup-visa/>

¹⁰ http://iwcn.nl/wp-content/uploads/2018/10/IWCN_guide20182019_low.pdf

¹¹ https://ind.nl/en/Documents/FAQ_Startup.pdf

<https://www.germany-visa.org/work-employment-visa/>

¹² <https://www.make-it-in-germany.com/en/visa/kinds-of-visa/self-employment/>

¹³ <https://start-up-visa-canada.ca/business-immigration-to-germany-on-a-start-up-visa/>

¹⁴ <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Arbeta-i-Sverige/Tid-till-beslut.html>

	kunskap i svenska/engelska	Affärsplanen ska inkludera affärsområde och "business route" Innovationsgrad värderas Målgruppen analyseras ¹⁵	<p>Affärsplanen ska inkludera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marknadsanalys • Information om produkten/tjänsten • Prisinformation • Företagets organisation • Finansiering <p>Poäng ges även för personlig erfarenhet och adderat värde till Nederländerna (innovation).¹⁶</p> <p>Startups:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontakt med en facilitator • Innovativ tjänst/produkt <p>En steg-för-steg-plan för att skapa ett företag av affärsidén.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Registrering i handelsregistret. <p>Steg-för-stegplanen måste i sin tur inkludera:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organisationsstruktur • En beskrivning av vad som gör denna produkt/ tjänst innovativ. • En aktivitetsplan för uppstarten av företaget. 	<p>affärsplanen, på basis av:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er <p>farenhet av entreprenörskap</p> <ul style="list-style-type: none"> • M <p>ängd kapital</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bidrag till sysselsättning och utbildning • Bidrag till innovation och research <p>Kunskaper i tyska språket krävs</p>
--	----------------------------	---	--	---

¹⁵ <https://estoniainc.com/estonia-startup-visa/>

¹⁶ https://ind.nl/en/work/working_in_the_Netherlands/Pages/Self-employed-person.aspx